

*Симоненко Наталія Олександрівна -
здобувач кафедри кримінально-
правових дисциплін факультету № 2
Національної академії внутрішніх
справ*

ОСОБЛИВОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗГВАЛТУВАНЬ, УЧИНЕНИХ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Криміногенна обстановка на тимчасово окупованих територіях упродовж останніх двох років суттєво погіршилась: збільшилася кількість учинених злочинів як загально кримінальної, так і екстремістської спрямованості, серед яких чималу частку становлять злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи, зокрема зґвалтування. Причому до цієї протиправної дії на вказаних територіях України вдаються не лише мешканці Луганської та Донецької областей, а й представники псевдооргану - так званого міністерства державної безпеки «Луганська народна республіка», «Донецька народна республіка» та інших воєнізованих формувань.

За таких умов виконання окремих формально обов'язкових процесуальних дій, зокрема слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових), ускладнюється або взагалі є неможливим і може призвести до ухилення винних осіб від кримінальної відповідальності.

Тому з метою підвищення рівня захисту громадян від одного з небезпечних злочинів на території, де діє правовий режим воєнного, надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції, Верховна Рада України 12 травня 2016 р. ухвалила низку законів, у яких було визначено нові особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень, покликані сприяти більш оперативному та ефективному реагуванню на кримінальні правопорушення.

Зокрема, згідно із Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» чинний Кримінальний процесуальний кодекс (КПК) України було доповнено ст. 615 [1].

Стаття встановлює особливий правовий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції. Так, повноваження слідчих суддів, передбачені чинним КПК України, тимчасово належатимуть відповідним прокурорам, які набувають додаткових процесуальних прав.

Ці посадові особи можуть без рішення суду задовольняти клопотання слідчого щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб відносно осіб, яких підозрюють у вчиненні згвалтування.

Метою спеціального досудового розслідування є заочне досудове розслідування, а надалі - і заочний судовий розгляд із метою забезпечення принципу невідворотності покарання в разі, коли особа ухиляється від слідства й суду.

Здійснення спеціального досудового розслідування щодо згвалтувань є можливим у разі, коли злочини вчинила особа, яка переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошена в міждержавний або міжнародний розшук, або стосовно якої наявні фактичні дані про те, що вона перебуває за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі антитерористичної операції.

Водночас доповнення КПК України новою статтею не позбавило всіх наявних проблем, адже Закон не передбачає якогось дійсно «особливого режиму досудового розслідування». Особливість полягає лише в тому, що частину повноважень слідчого судді вимушено й тимчасово передають прокуророві.

Отже, на нашу думку, доцільним є приведення змісту розділу IX КПК України «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» у відповідність із його назвою та закріплення в ньому положень, які полегшать слідчим процедуру досудового розслідування. Такі зміни можуть стосуватися, зокрема, збільшення строків перевірки відомої інформації про вчинення згвалтування; строків досудового розслідування; спрощення процедури долучення до матеріалів кримінального провадження речових доказів; можливості здійснювати слідчі дії без участі понятих (у разі неможливості їх запросити), обмежившись застосуванням

технічних засобів фіксації таких (розшукових) дій, або отримання дозволу на залучення як понятих працівників правоохоронних органів, а також інших моментів, що мають практичне значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. [Кримінальний процесуальний кодекс України](#) : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2013. - № 9-10, 11-12, 13. - Ст. 88.

Соф'їн Михайло Ігорович - ад'юнкт кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ТЕРОРИСТИЧНИМ АКТОМ

В умовах побудови демократичної, соціальної, правової держави важливого значення набуває проблема забезпечення та захисту прав, свобод і законних інтересів потерпілого від терористичних актів на стадії досудового розслідування, розширення та зміцнення правового статусу потерпілої особи, забезпечення відшкодування моральної та матеріальної шкоди. У ст. 19 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» передбачено, що відшкодування шкоди, завданої громадянам терористичним актом, провадять за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до закону і з подальшим стягненням суми цього відшкодування з осіб, які завдали шкоду, у порядку, установленому законом». В Україні не передбачено процедуру відшкодування шкоди потерпілим з Державного бюджету України [1].

Тероризм звичайно розуміють як суспільно небезпечну діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення й органів влади або вчинення інших посягань на життя та здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [2, с. 586]. У контексті досліджуваного питання цікавим є те, що наслідки терористичного акту не належать до об'єктивної сторони складу